

Problemi z jesenovim ožigom (Hymenoscyphus fraxineus) in jelševe sušico (Phytophthora alni)

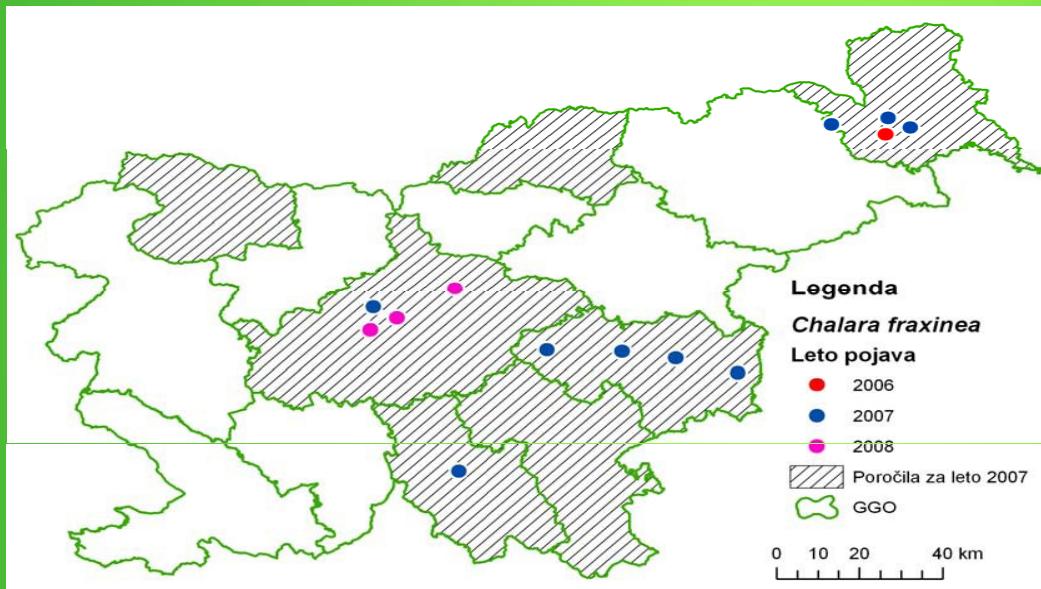
14. slovensko posvetovanje o varstvu rastlin

Maribor, 5. marec 2019

JESENOV OŽIG

(*Hymenoscyphus fraxineus*)

- V Sloveniji odkrili jesenov ožig l. 2006. v Prekmurju ob reki Muri na jesenovem mladovju (gošča, letvenjak).
- V l. 2008 že razširjen po skoraj celi Sloveniji.

- Bolezen napada obe vrsti jesena: veliki (*Fraxinus excelsior*) in ozkolistni (*Fraxinus angustifolia*) jesen;
- Intenziteta jesenovega ožiga je močnejša na jesenovih rastiščih, na vlažnih tleh, kjer je velika relativna zračna vlažnost in tam kjer so nekoliko nižje temperature. Na mestih, kjer je vlažnost tal manjša in so višje temperature, je intenziteta bolezni manjša.

SIMPTOMI

- **Suhi vrhovi na jesenovem mladju;**
- **Venenje listov in odmiranje poganjkov;**
- **Odmiranje vej in delov krošnje;**
- **Nekrotične pege na listu, veji in skorji;**
- **Diskoloracija lesa;**

JESENOV OŽIG (*Hymenoscyphus fraxineus*) **SIMPTOMI**

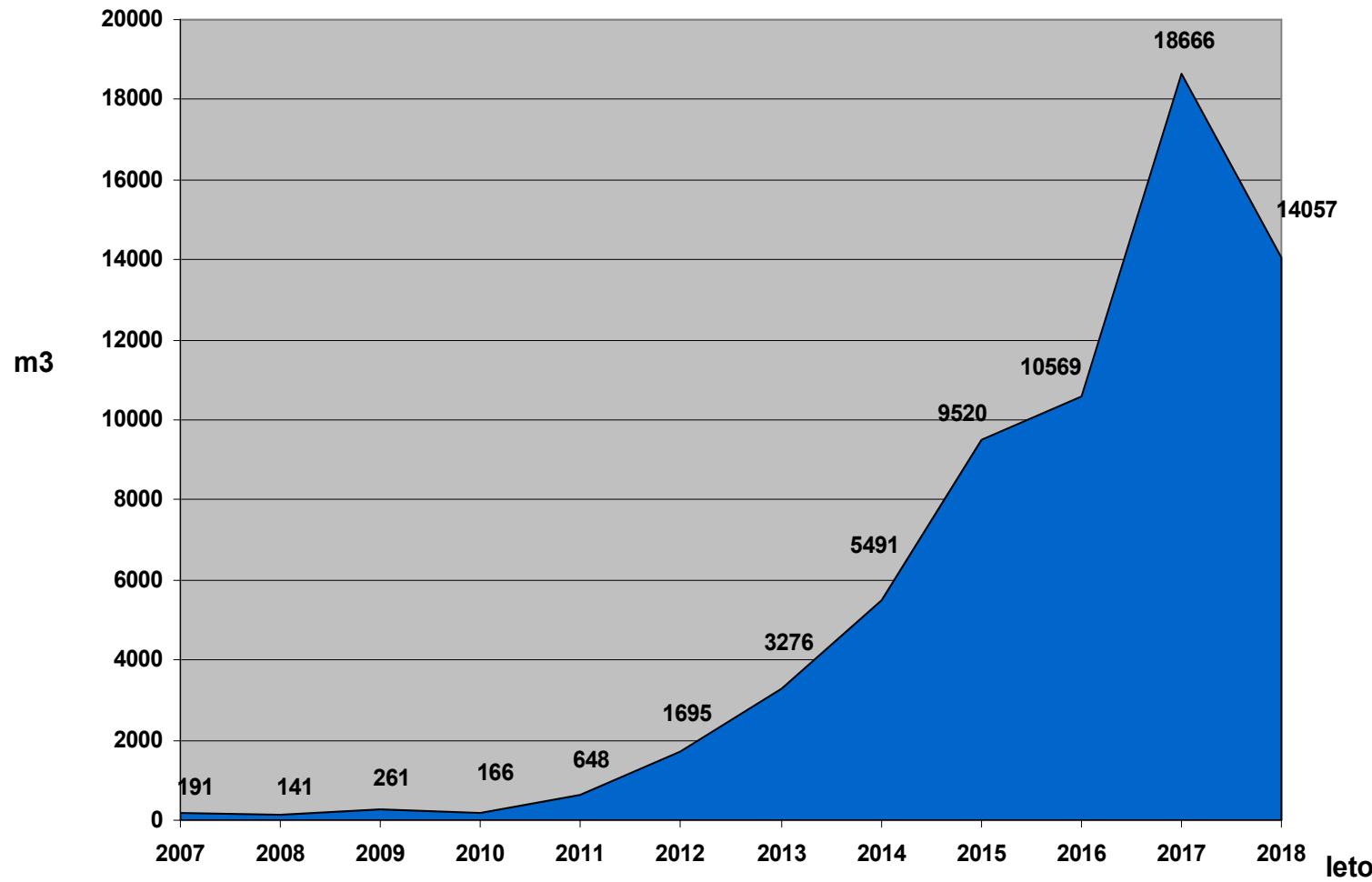

JESENOV OŽIG (*Hymenoscyphus fraxineus*) **SIMPTOMI**

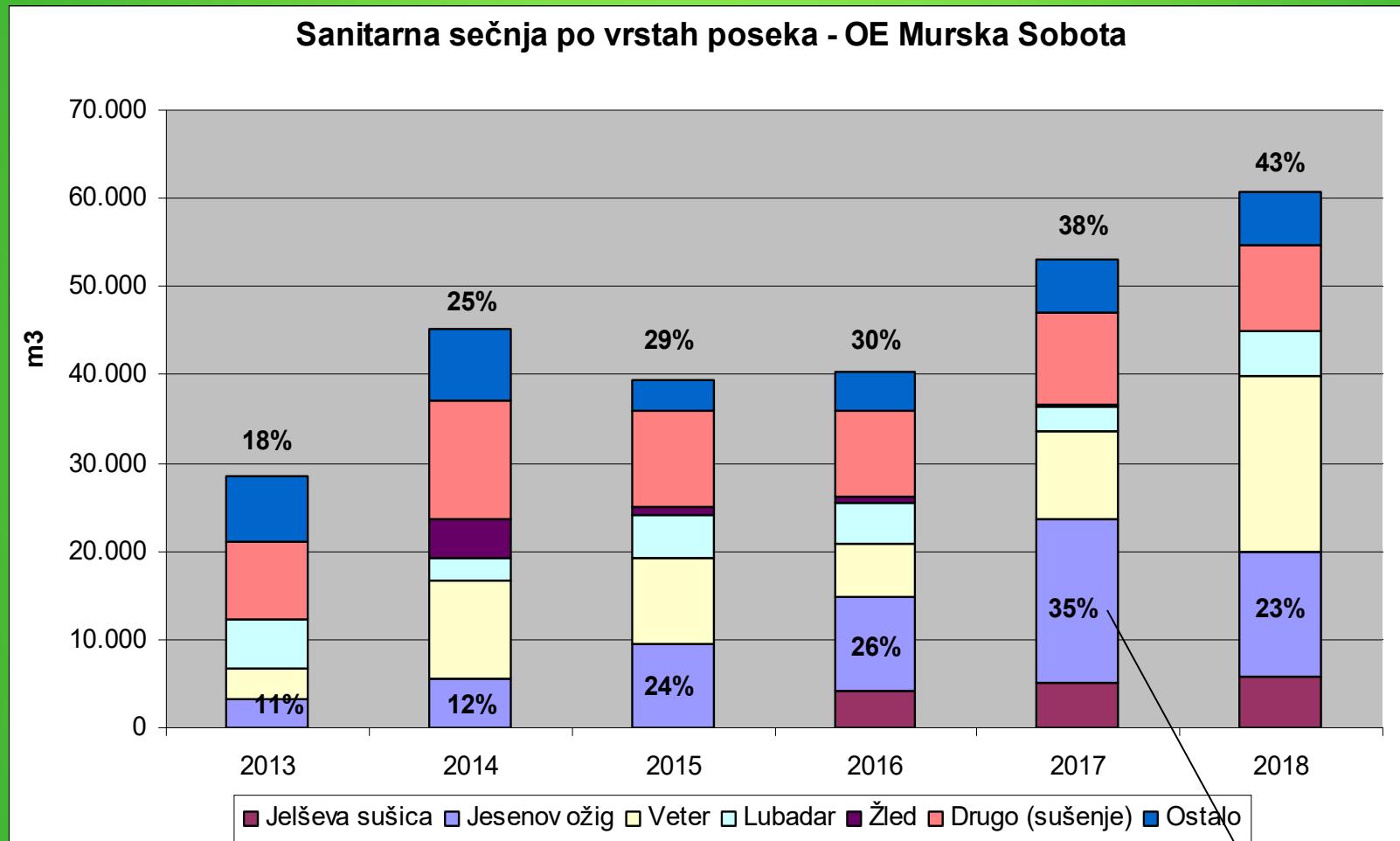

Jesenov ožig (Hymenoscyphus fraxineus)
Posek

Sanitarni posek (jesenov ožig) - OE Murska Sobota
2007 - 2018

Jesenov ožig (*Hymenoscyphus fraxineus*) STANJE

13,4 % od skupnega poseka

Ukrepi za preprečevanje širjenja in zatiranja jesenovega ožiga:

- Obnova gozda s sajenjem sadik velikega in ozkolistnega jesena se ne izvajata, dokler ne bodo vzgojene za okužbo z jesenovim ožigom odpornejše sadike. Sadike jesena se naj nadomeščajo z drugimi rastišču primernimi drevesnimi vrstami;
- Pri negovalnih sečnjah jesen, ki ga zaradi sanitarnih vzrokov ni treba posekatи, v sestojih ohranjamo, vendar ga praviloma ne pospešujemo na račun drugih rastišču primernih drevesnih vrst;
- Sanitarne sečnje izvajamo, ko je večina poganjkov in vej že odmrlih in suhih.

Zaključek

- podatki nam kažejo (sploh zadnje tri leta), da je treba bolezen začeti jemati resno;
- ker bolezen uničuje vse od pomladka do odraslih sestojev bo jesen kmalu močno prizadet;
- če jesen ne bo razvil odpornosti na glivo lahko pričakujemo močno zmanjšanje deleža jesena v gozdu na nekaterih predelih pa lahko celo izgine;
- jesenov ožig je dejstvo, zato se moramo temu primerno prilagajati. Predvsem tu mislim na vnos sadik oz. sadnjo rastišču primernimi drevesnimi vrstami (gorski javor, dob, črna jelša, topol, - rdeči hrast, črni oreh ??).

SUŠENJE JELŠE

Phytophthora alni

- v Sloveniji na novo odkrita bolezen na črni jelši (do danes samo na OE Murske Sobota);
- spremembe na jelši opazili v letu 2015, l. 2016 potrjena s strani Gozdarskega inštituta Slovenije;
- jelševa sušica spada v rod glivolikih alg;
- jelševa sušica povzroči več škode na jelšah, ki so pod vplivom poplav (poplave povzročajo zmanjšano odpornost jelše);
- zmanjša se prenos dušika in drugih hranil iz korenin (onemogočena rast korenin) - bolezen hitreje napreduje;
- bolezen povzroča odmiranje kambija in vseh živih tkiv skorje in lesa v deblu in koreninah.

SUŠENJE JELŠE (*Phytophtora alni*)

ŠIRJENJE

- fitoftora okuži jelšo z zoosporami, ki imajo dva bička in v vodi aktivno plavajo;
- drevo okuži skozi skorjo na koreninskem vratu;
- ne oblikuje trajnih trosov, v sušnih razmerah hitro propadejo;
- občutljiva je na mraz, mrzlo vreme pozimi močno zmanjša infekcijski potencial;
- če je gostitelja okužila, v njem preživi v obliki podgobja;
- nova območja okuženosti zavzame le ob poplavah in z vnosom okuženih sadik jelše;

SUŠENJE JELŠE (*Phytophtora alni*) PODVRSTE

- Tri podvrste: *Phytophtora alni* subsp. *alni* (Paa), *Phytophtora alni* subsp. *uniformis* (Pau), *Phytophtora alni* subsp. *MULTIFORMIS* (Pam);
- virulentnost in patogenost podvrst se razlikuje (najbolj agresivna Paa - v Avstriji močno razširjena - vprašanje časa kdaj bo prinesena v SLO);
- Pau in Pam manj agresivni, vendar še vedno patogeni za jelšo;
- raziskovalci dokazali, da je Paa nastala s hibridizacijo ostalih dveh Pau in Pam;
- v Prekmurju (Munda in sodel. - 2006) objavili delo v zvezi z jelševou sušico (omenja se Pau oz. je bila identificirana).

SUŠENJE JELŠE (*Phytophthora alni*) SIMPTOMI

- iztekanje črnega ali oranžnega izcedka iz okužene skorje

SUŠENJE JELŠE (*Phytophtora alni*)

SIMPTOMI

- redko olistana krošnja;
- manjši listi (obsežno odmiranje korenine);
- rumenenje listja v vegetacijski dobi;
- prezgodnje odpadanje listja.

**SUŠENJE JELŠE (*Phytophtora alni*)
Napaden sestoj (l. 2018) - nastanek**

SUŠENJE JELŠE (*Phytophtora alni*)

Ukrepi:

- čim hitrejši posek poškodovanih jelš (l. 2016 - 4.167 m³, l. 2017 - 5.078 m³; l. 2018 - 5.782 m³; GE Dolinsko – Črni log);
- izključno umetna obnova (obnova s sadnjo) – naravna obnova ni mogoča zaradi bujne pritalne vegetacije oz. zeliščnega sloja;
- novi sestoj zasnovati z mešano drevesno sestavo – poudarek še vedno na crni jelši s primesjo vrbe, hrasta - doba, črnega topola in čremse;
- potrebne raziskave v zvezi z fitoftorami na jelši (V OE odkrili Pau in Pam).

Hvala za pozornost !

